

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע בחוקותי תשע"ט

ניסי נסים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

פרשת בחוקותי מתחילה בבשורות טובות והבטחה לעתיד מזהיר לעם ישראל בארץ ישראל והמשכה באזהרות חמורות ביותר אם, ח"ו, עם ישראל יפר את הברית עם אלוקיו.

סופה של הפרשה מניח הנחת יסוד, כי עם ישראל שוכן בארצו, היובל נוהג והוא מונהג בידי מלך שמולך אותו קוממיות בארצו (עינינו בפירוש הרמב"ן ויקרא כ"ז כט ד"ה ועוד מצאתי, עיינו ב"חמדת ימים" **לפרשת בחוקותי תשס"ג**).
נבואת ירמיהו, ממנה לקוחה ההפטרה, פותחת בבשורת גאולה מופלאה: "יִקְנֶךָ עַזִּי וּמַעֲזִי וּמְנוּסֵי פְּיוֹם צָרָה אֲלֶיךָ גוֹיִם יָבֹאוּ מֵאֲפְסֵי אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵף שֶׁקֶר נָחְלוּ אֲבוֹתֵינוּ הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל: הַיַּעֲשֶׂה לּוֹ אֲדָם אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים" (ט"ז יט-כ).
הפטוקים הבאים מזהירים מפני עונשים חמורים על הפרת הברית. ההפטרה מסתיימת בנחמה. הראשונים ביארו את הפסוקים הפותחים את ההפטרה, כך: "קִנְיָן עַזִּי וּמַעֲזִי – הַקְּבִי"ה הוּא הַמְּגוֹן עַל עַם יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי רוּדְפָיו. וּמְנוּסֵי פְּיוֹם צָרָה – רַשְׁיִי הַבֵּיא בְּשֵׁם מַנְחֵם: "לִשְׁוֹן פְּלֹא כְמוֹ: "נִתְתָּה לִירֵאָיִךְ גַּם לְהַתְּנוּסָם מִפְּנֵי קִשְׁט סֶלְהָ" (תהלים ס' ו). כלומר, הקב"ה מגן על עמו באמצעות נסים ונפלאות.

לעומתו, מביא רש"י בשם דונש (ובעקבותיו רד"ק): "לשון מנוס ממש". כלומר, עם ישראל יכול לנוס אל אלקיו בזמן צרה. אֲלֶיךָ גוֹיִם יָבֹאוּ מֵאֲפְסֵי אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין בָּם מוֹעִיל פִּירֵשׁ רַשְׁיִי (ובעקבותיו רד"ק): "סוף האומות לשוב אליך ולעבדך שכם אחד ועמך איך עשו להם אלהים והמה לא אלהים".

הַיַּעֲשֶׂה לּוֹ אֲדָם אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים – פִּירֵשׁ רַדְ"ק: "היעשה לו, אלהים - לא יעשו משפט אלהים שיענום בקראם אליהם ויעזרום מצרתם זה יאמרו הגוים כשיבאו אליך ויתודו על עונם ויתמהו איך היתה עולה על דעתם זאת האמונה", הרד"ק שם פסיק אחרי המילים הַיַּעֲשֶׂה לּוֹ. כלומר, הגויים יבינו שטעו בכך שעבדו לאליליהם – לאלהיהם, כיוון שלא עזרו להם.

בענוה ובשול גלימותיהם, נציע פירוש נוסף, המתאים למתרחש בימינו: יִקְנֶךָ עַזִּי וּמַעֲזִי וּמְנוּסֵי פְּיוֹם צָרָה – כאשר עם ישראל ימצא עצמו בצרה, בימים קשים מאוד, קושי שאין לתארו, כמו בשנים ת"ש-תש"ד (1940-1944) הקב"ה יעשה להם נסים ויוליד אותם קוממיות (ויקרא כ"ז יג). (בלי לטעון שיש קשר ישיר בין שני המאורעות המכוננים הללו), בשנת תש"ח (1948), לאחר כאלפיים שנות גלות, תקום מדינת יהודית עצמאית, מדינת ישראל.

אֲלֶיךָ גוֹיִם יָבֹאוּ מֵאֲפְסֵי אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין בָּם מוֹעִיל – העולם יכיר במדינת ישראל, מדינות נוצריות רבות (וגם אתאיסטיות) יצביעו באו"ם בעד הקמת המדינה בשנת תש"ז (1947). הַיַּעֲשֶׂה לּוֹ אֲדָם אֱלֹהִים, וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים – נציע לשים את הפסיק אחרי הַיַּעֲשֶׂה לּוֹ אֲדָם אֱלֹהִים, בהדגשה על כך שהיו עמים שהפכו אדם, בן אנוש לאלהים. העולם הנוצרי, שהאמין שנים רבות שאדם יכול להיות אלהים, יתחיל לשנות את דרכו מכמה וכמה בחינות, כפי שנפרט בקיצור: א. רבים מן הנוצרים בעולם חדלו להאמין בכפירה הנוראה של ההגשמה, חלקם החלו לנסות להסתתר מאחורי התירוץ של ה"דוֹגְמָה". ב. הנוצרים שהצרו לעם ישראל, בצרות נוראיות, בטענה כי הקב"ה הפר את בריתו עם עם ישראל והחליף אותם בנוצרים, הכירו (עשרות שנים לאחר קום המדינה) במדינת ישראל. מה שמהווה מהפך מלא בשיטתם. גם המנהיג הנוצרי החשוב ביותר (מבחינתם) בעולם, הכריז על עם ישראל כ"אח הבכור". ג. מאות מיליונים של נוצרים אימצו לעצמם את הפסוק "וְאֶבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אֶאָר וְנִבְרַכְו בְּךָ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאֲדָמָה" (בראשית י"ב ג). לכן, הם תומכים במדינת ישראל, כנגד אויביה. מדובר בהחלט בתהליך נסי ומופלא.
(נוסיף בהסתיונות, תהליך זה נמצא רק בראשיתו, כדי להחליט סופית מה אחריתו, צריך לחכות תקופה נוספת. אי אפשר למחוק שנים כה ארוכות של רדיפות אכזריות, שמד ומיתות משונות, תוך זמן קצר).

הבה נתפלל כי יתקיימו בנו הברכות המופיעות גם בתחילת הפרשה וגם בתחילת ההפטרה, בזכות אֵם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ (ויקרא כ"ז ג). מדינת ישראל תהיה לא רק ראשית צמיחת גאולתנו, אלא נזכה לגאולה שלמה, בב"א.

לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו	לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט
לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א	לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו	לעיין דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר	לעיין גב' אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז	לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד

לעיין אברהם קליין ז"ל, נלבי"ע בלי"ג בעומר תשע"ט
לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

מקח טעות בשותפות למכירת בשר

ארץ חמדה גזית פתח תקוה / אדר א' תשע"ט / תיק 78077

דיינים: הרב ציון כהן, הרב עקיבא כהנא, הרב אבשלום ביידי

תיאור המקרה וטענות הצדדים:

לאחר משא ומתן ממושך, התובע והנתבע עסק משותף למכירת בשר. התובע היה אמור לשווק את הבשר, והנתבע היה אמור לאתר עגלים, ולשחוט אותם ולהביא אותם לחנותו של התובע על מנת שהוא ישווק אותם ללקוחות. היה ידוע לצדדים שהשחיטה אינה מפורקת כחוק,

סוכם שהתובע ישלם לנתבע 50 אלף ₪, משום שהוא מומחה בענייני בשר, וכמו כן הוא הביא ציוד לשותפות. בזיכרון הדברים נכתב שסכום זה לא יוחזר בשום מצב, אלא שההכנסות יחולקו בין שני הצדדים בצורה לא-שווה, כך שהתובע יקבל בסופו של דבר את הסכום האמור בחזרה.

לאחר שתי שחיטות התברר שחלק מהלקוחות לא היו מרוצים והוחלט על פירוק השותפות. בעקבות זאת, התובע דרש לקבל בחזרה את הכסף ששילם.

לטענת התובע הנתבע הוביל את הבשר לאחר השחיטה ללא קירור, וכפי שהתברר לו הדבר מנוגד לחוק וגרם לפגיעה בטעם הבשר ולתלונות של הלקוחות. התובע טוען הוא סמך על דברי הנתבע שיש לו ניסיון, אולם, התברר שהנתבע פעל בניגוד לנהלים המקובלים וגרם לכישלון השותפות. כמו כן הוא טען שהיה סיכום בעל פה שבהתחלה תהיה תקופת ניסיון, שבמהלכה הוא יוכל לחזור בו ולקבל את כספו בחזרה. לכן הוא תובע את הכסף בחזרה בתוספת פיצויים בשיעור ניכר.

לטענת הנתבע יש לו ידע רב בעגלים, והחתימה על החוזה נעשתה לאחר שיקול דעת. הנתבע מכחיש שדובר על תקופת ניסיון. כמו כן הוא נהג במשך שנים להוביל בשר למשך זמן קצר ללא קירור ולא היתה כל בעיה. לטענתו, רוב הלקוחות היו מרוצים מהבשר, והוא לא רואה מניעה להמשיך את השותפות. לסיכום הוא דוחה את התביעה.

פסק הדין:

על הנתבע לשלם לתובע סך 42,050 ₪ כהחזר חלק מהסכום ששולם לו, ועבור הוצאות משפט.

להלן, תמצית חלק מהנימוקים:

1. האם היתה הטעיה מצד הנתבע

כאמור, לטענת התובע הנתבע הטעה אותו. מהדברים שנאמרו בבית הדין עולה שהתובע ידע שהנתבע נוהג להוביל בשר שלא בקירור, ולכן לא היתה הטעיה מצד הנתבע.

2. מקח טעות בהקמת שותפות

לדעת בית הדין התובע הפסיק את השותפות כדין. אמנם, כאמור לא היתה הטעיה מצד הנתבע לגבי טיב הבשר. אולם, כיוון שהשותפות הוגדרה לצורך מכירת בשר איכותי, וכיוון שרוב הלקוחות חשבו שהבשר אינו טעים, הרי שלא ניתן להגדיר את הבשר כאיכותי.

בכסף הקדשים (קעו, טו) ובערוך השלחן (קעו, לו) כתבו שוודאי שייך דין מקח טעות גם בהקמת שותפות, כגון כשאחד השותפים לא ידע את כל המידע הדרוש. אין בדברים אלו האשמה כלפי הנתבע, משום שמקח טעות הוא גם כשהטעות אירעה בתום לב של הצדדים (שו"ע חו"מ רלב, א). אך מצופה היה מהצדדים לקיים הליך תיאום ציפיות מפורט יותר.

3. הגזרת הסכום ששולם

הנתבע טען שמדובר על דמי רצינות שאינם מוחזרים בשום מצב. לעומתו התובע טען שמדובר על תשלום עבור עבור הסכמת הנתבע להיכנס לשותפות, ובמקרה שהיא בטלה הם אמורים להיות מוחזרים. בית הדין קבע כי אילו התשלום זה היה מוגדר באופן מפורש כ"דמי רצינות", אזי הייתה גוברת המחויבות של התובע לברר היטב לפני כניסתו לשותפות מהו טיב העסק. אולם, כיוון שהדבר לא הוגדר, משקל טענות התובע גבוה באופן משמעותי מטענות הנתבע. לכן בית הדין קבע כפשרה הקרובה לדין שעל הנתבע להשיב לתובע 40,000 ₪ מתוך כספים אלו.

4. פגיעה בשם הטוב

בית הדין דחה את התביעה לתשלום פיצוי על פגיעה בשם הטוב של התובע משום שבבושת אין חיוב אלא אם כן התכוונו לבייש (שו"ע חו"מ תכא, א), בניגוד לנתבע שלא התכוון לכך. בנוסף מדובר על בושת שנגרמה בגרמא, ועל כך נפסק בגמרא (בי"ב צג ע"ב) שלא משלמים פיצויים.

למעבר לפסק הדין המלא

<p>לע"נ מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד			

דברים תלויים במזל

בתלמוד (מועד קטן כח, א) מובא מאמר של האמורא רבא, ולפיו יש שלושה דברים שאינם תלויים בצדקותו ובזכויותיו של האדם, אלא תלויים במזלו ונקבעו מראש בעת היוולדו, וז"ל המאמר בתרגום חופשי:

"אמר רבא: חיים (אריכות ימים), בנים, ומזונות (פרנסה), לא בזכויותיו של האדם הן תלויות, אלא במזלו שנקבע עליו בעת היוולדו תלוי הדבר. שהרי רבה ורב חסדא שניהם רבנים צדיקים היו, ואם היה צורך בגשם, רבה היה מתפלל והיה בא גשם, ורב חסדא היה מתפלל והיה בא גשם. רב חסדא חי תשעים ושתים שנים, ואילו רבה חי רק ארבעים שנה, בבית רב חסדא – היו ששים חתונות לצאצאיו, ואילו בבית רבה – היו שישים מקרים של שכול. בבית רב חסדא היה שפע רב, והיתה סולת מרובה שהיה אפשר להאכיל בה אפילו את הכלבים ולא היה צורך וביקוש לסולת זו. ואילו בבית רבה היו אוכלים האנשים לחם שעורים, וגם הוא בקושי היה נמצא."

רבא קובע שעושרו והצלחתו של האדם אינם סימן לצדקותו, והסימן לצדקותו הוא אם תפילתו מתקבלת. וכיוון שתפילתו של רבה היתה נשמעת ותפילתו של רב חסדא היתה נשמעת, מכאן ששניהם צדיקים היו. ולפיכך יש לשאול מדוע מצאנו שוני כזה בין גורלם של שני הצדיקים האלו, וכמענה לשאלה אומר רבא שיש דברים שתלויים במזלו של האדם, ולא בזכויותיו.

רבא לשיטתו בהסבר גזר הדין שנגזר על בית עלי

לכאורה ניתן לומר שהמאורעות שעברו על רבה ומשפחתו נקבעו עליהם במידת שכר ועונש. רבה היה צאצא של בית עלי, וידוע שבני עלי חטאו ואביהם לא מחה בהם כראוי, ונאמרה עליהם נבואה בשבועה (שמואל א ג, יד): "וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי אִם יִתְכַפֵּר עֲוֹן בֵּית עֲלִי בְּזָבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם". ובהמשך נאמר לעלי (שמואל א ב, לג-לו): "...וְכָל מִרְבֵּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים... וְהָיָה כָּל הַנּוֹתֵר בְּבֵיתְךָ יָבֹוא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ לְאֲגוּרֹת כֶּסֶף וְכֶפֶר לָחֶם וְאֲמַר סִפְחֵנִי נָא אֶל אַחַת הַפְּהֻנוֹת לְאָכַל פֶּת לָחֶם". ואם כן, קורות חייה של משפחת רבה נראים כמתאימים לנבואת העונש שנגזרה על שושלת בית עלי.

ואמנם הסוגיה במסכת ראש השנה (יח, א), דנה בגזר דין זה, ורבא אמר שם שמי שעוסק בתלמוד תורה גזר דין זה לא חל עליו, ואילו אביו אמר שם שמי שעוסק בתורה ובגמילות חסדים גזר דין זה לא חל עליו. והוסיפה הסוגיה שרבה שעסק בעיקר בתורה חי ארבעים שנה, ואילו אביו שעסק בעיקר בתורה ובגמילות חסדים חי ששים שנה.

וביאר שם התוספות, שרבא לפי שיטתו, שבעיסוק בתלמוד תורה בלבד ניתן לבטל את גזר דין שנקבע על בית עלי, התקשה להבין את המאורעות שעברו על רבה ומשפחתו, ולכן קבע שמאורעות אלו נקבעו עליהם מלמעלה במזל, והם אינם משתנים לפי זכויותיו של האדם.

רבי חנינא בן דוסא

כאמור, לשיטת רבא העניות שבביתו של רבה נבעה מ'מזל' שהוא דבר שאי אפשר לשנותו גם באמצעות עיסוק בתורה. ומשמע שתפילה מועילה עבור הצבור כגון תפילה על גשמים, אך 'מזל' של יחיד אי אפשר לשנותו גם בתפילה, ומשום ש'מזל' אינו תלוי בזכויותיו של האדם.

גישה שונה בהתייחסות למצבו הכלכלי של האדם נשמעת מהמסופר על רבי חנינא בן דוסא, שידוע בדברי חז"ל כצדיק שתפילתו מתקבלת. אך מאידך מסופר עליו שבביתו היה מחסור, ובתלמוד מובא הסבר לסתירה זו (תענית כד, ב):

"אמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת: כל העולם כולו ניוון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת." לפי הסבר זה חיי הדוחק שהיו בבית רבי חנינא בן דוסא היו משום שהוא הסתפק במועט. ואכן בהמשך מובא שם מעשה כיצד אשתו של רבי חנינא בן דוסא שכנעה אותו שיתפלל שיתעשר, אך לאחר שהם התעשרו הבינה אשתו שעדיף להם לחזור למצבם הכלכלי הקודם, והוא התפלל וחזרו למצבם הקודם.

הגישה שמשתקפת במעשים שסביב דמותו של רבי חנינא בן דוסא היא שונה, ולפיה מצבו הכלכלי של האדם אינו סתם 'מזל' שאי אפשר לשנותו, ואפשר לשנותו באמצעות תפילה של אדם צדיק, אלא זהו מצב שהאדם מסכים אליו בשורש נשמתו. ולעתים הסכמה זו מתבטאת ברצון גלוי, כפי שאשתו של רבי חנינא ביקשה לבסוף לחזור לחיי הדחק הקודמים.

פרשת בחוקותיו וקורות חייו של רבה

בכל אופן, המצב הכלכלי שבו היה מצוי רבה, וכן המצב הכלכלי שבו היה מצוי רבי חנינא, אינם מתאימים לכאורה להבטחות התורה בפרשת בחוקותיו על העושר המובטח למקיימי התורה:

"אם בַּחֲקֹתַי תֵּלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם: וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַתִּי הָאֶרֶץ יְבֹולָה וְעַץ הַשָּׁדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו... וְאֶכְלְתֶם יֵשֶׁן וְנִשְׁן וְיִשָּׁן מִפְּנֵי חַדְשׁ תּוֹצִיאֹו:"

הרשב"א כבר נשאל בענין זה (שו"ת הרשב"א א, קמח), והשיב:

שאלת הא דאמרין בני חיי מוזני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא. ומפסקי התורה נראה בהפך גמור כי בזכות ובעונש הדבר תלוי. תשובה הדבר הזה נחלקו בו חכמי ישראל בכמה מקומות בתלמוד אם יש מזל לישראל או אם אין מזל לישראל. ותמצא להן מחלוקתן שנויה בפרק אחרון של מסכת שבת (דף קנ"ז ב) וכן במקומות הרבה בגמרא. ונראה לי כי לא נחלקו אלא במקרה היחידים ולא במה ששיגי את הצבור. כי לדעת כולם כח הציבור גדול לידון על פי מעשיהם לטוב או למוטב. והתורה דברה על הכלל לא על הפרט. וזהו שסדרו לנו בראש השנה ועל המדינות בו יאמר אי זו לשובע ואי זו לחיים. ואף על פי שתמצא בחוקיה (ישעיה ל"ח) שמעתי את חתנתך הנני יוסיף על ימך חמש עשרה שנה. המלך בצבור שהצבור וכל ישראל תלויין. וזו כדעת האומר יש מזל לישראל. אבל לדעת האומר אין מזל, התורה דברה בין על הכלל בין על הפרט. וכן אנו עושים מעשים על פי הסברא הזו. וכדאמרין כמאן מצלינן האידינא אמריעי ואקצירי כמאן כרבי יוסי."

הרשב"א קובע, שדברי רבא שיש דברים שתלויים במזל ואינם תלויים בזכויותיו של האדם, אינם מוסכמים על כל חכמי ישראל, ויש הסבורים ש"אין מזל לישראל", כלומר שתפילה יכולה לשנות את מזלו של האדם היחיד. ולדעתו של הרשב"א זו הדעה המוסכמת להלכה, ולכן אנו מתפללים על החולים שיתרפאו, מתוך ההבנה שהתפילה יכולה לשנות את המזל שנגזר עליהם. ולבד מכך, מוסכם על כולם שעל כלל הצבור אין גזרות תלויות במזל, והבטחות התורה על שכר ועונש שתלויות בשמירת המצוות מוכיחות זאת, וכפי שמבואר בפרשת "בחוקותיו" ובמקומות רבים בתורה.

אמנם האלשיך דן בפרשתנו גם כן בקורות חייו של רבה ובגזירות המזל, והוא מסביר באופן שונה במקצת:

"כי הנה הענין ההוא היה לרבה, על כי יחידים היו אז הצדיקים. אך "אם בַּחֲקֹתַי תֵּלְכוּ" ישראל דרך כלל, כל המזלות בידכם ניתנו."

האלשיך מדייק בלשון הרבים של "תֵּלְכוּ", שכאשר הרבים הולכים בדרכי הצדיקים ומקיימים את מצוות התורה, ממילא מתבטלות גם גזרות מזל מן היחידים.

Karlsruhe, Germany

קרלסרואה פורסהיים, גרמניה

כסלו תשנ"ב

גיור גויה החיה עם כהן ורוצה להינשא לו

שאלה

הנני מכהן כרבה של העיר פורסהיים וקרלסרואה בגרמניה. השאלה היא, אדם בשם פלוני לשעבר תושב נתניה העיר ממוצא בוכרי חי מזה שנה עם נכריה ונולדו להם שלושה ילדים והרביעי בדרך. אשתו הנכריה מבקשת להתגייר גיור כהלכה ומוכנים לשנות אורח חייהם ולחיות חיים יהודיים כהלכה, מוכנים לקבל עליהם שמירת שבת, כשרות וטהרת המשפחה. אני מתרשם כי דבריהם כנים ורצונם אמיתי. הבעיה היא כי פלוני הוא כהן ונשאלת השאלה מה לעשות בנדון.

א. האם לגייר אשתו הנכריה ולאפשר להם לחיות יחדיו ללא חו"ק כדמו"י?

ב. להמנע מגיורה כלל?

ג. האם יהיה ניתן להפקיע את כהונתו של פלוני כדי שיוכל לאחר גיורה לשאתה כדמו"י?

ד. או להתעלם בשעת הגיור מעובדת היותו כהן?

נ.ב. ידוע לי על מקרה דומה שבו התברר כי אדם הנקרא כהן לא היה מיוחס והפקיעו כהונתו והותר לו להנשא לגיורת.

תשובה

על-פי המבואר בשאלה, כי מר פלוני הינו כהן, אסור לגייר את האשה, מכיוון שרצונה הוא, שעל-ידי הגיור תוכל להינשא למר פלוני כדת משה וישראל, ועל-פי דין אסור לכהן באיסור תורה לחיות עם גיורת¹.

אמנם, כהני זמנינו הם "כהני חזקה", ועל כן יש לברר, אם מר פלוני אכן מוחזק ככהן. על כבודו לבדוק, אם הנ"ל נהג ו/או נוהג לעלות לתורה ככהן, או לישא כפיו בברכת-כהנים, או להיזהר מלהטמא למת וכיו"ב. במקרה שלא נהג כך באופן ברור, יש לברר אצלו, אם עובדת היותו כהן נודעה לו מאביו, וכיצד התנהג אביו (או אבי אביו) בעניינים הנ"ל.

רק אם יתברר, כי יש ערעור ממשי על עצם החזקתו של מר פלוני ככהן, אזי ניתן יהיה לדון מחדש בנושא, ועל סמך הנתונים שיתבררו אפשר יהא לשקול גיור שכזה בבית-דין המוסמך לכך.

¹ עיין בשו"ת "אחיעזר" (ח"ג סי' כח) שדן בכהן, שחי עם גויה, ונולדו להם ילדים, ובאה עם ילדיה להתגייר, והעלה למסקנה שאין לגיירם מטעמים אלה:

א. יהודי החי עם גויה עובר על לאו ד"לא תתחתן בס" לשיטת הרמב"ם (הלי איסורי ביאה פ"ב הל' א), ואף דלשיטת הטור (אבן העזר סי' טז) לאו זה קאי על ז' עממין בדווקא, מכל מקום איכא כרת מדברי קבלה (סנהדרין פא ע"ב - פב ע"א, ורמב"ם שם הל' ד-ו), ואף קנאין פוגעין בו, דנישואין הוו פרהסיא. ואולם כהן החי עם גיורת עובר על לאו של איסור זונה לכהן לכולי עלמא. ואף שלפי הרמב"ם לאו זה קיים אף בגיורת (שם הל' ג), מכל מקום יש החולקים עליו. ועוד, שהרי הלאו ד"לא יחלל זרעו בעמיו" קאי דווקא על כהן הבא על גיורת, ולא על הבא על גויה. ולפי זה נמצא שבגירותה עובר ודאי בבי' לאוין, ואלו בגירותה דווקא לרמב"ם איכא בי' לאוין, אך לחולקים עליו אין אלא כרת מדברי קבלה שהוא קיל טפי.

ב. מצד האשה עצמה, הרי שבגיורתה אינה עוברת על לאו, דאינה מצווה במצוות התורה, ואלו בגירותה היא מוזהרת באיסור זונה.

ג. בעניין נשים המתגיירות על מנת להינשא ליהודי יש חשש גדול בטוהר כוונתן לקבל עול תורה ומצוות, ואומדנא דמוכח שליבן בל עימן, עיי"ש.

ועיין עוד בשו"ת "יביע אומר" (כרך ב חלק אבן העזר סי' ג) שהעלה נימוק נוסף שלא לגייר באופן שכזה, משום שאפילו נאמר שעל-ידי גיור יפחתו איסורי תורה במספרם או בחומרתם ממה שעבר בהיותו עמה בגיורתה, הרי זה בבחינת "הלעיטהו לרשע" וכי', ואין לבית-דין לעשות מעשה שכזה (ונסמך בזה על דברי בעל ה"עקידה", בראשית סי' כ).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

מתפללים לרפואתם השלימה של:

אליעזר יוסף בן חנה ליבא
מאיר בן דינה ציפורה
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
יוסף (יוסי) בן חנה
שרה בת שולמית
רוחמה רחל בת שושנה
יפה בת רחל יענטע
נחמה צביה בת שושנה בריינא

ניר רפאל בן רחל ברכה
רועי משה אלחנן בן ג'ינה דְּבָרָה
יאיר מנחם בן יהודית חנה
רפאל ישי בן צפורה פייגא
איילת חן בת שולמית
דוד חיים בן סרח
מאירה בת אסתר
ליליאן בת פורטונה

יהודה בן חיה אסתר
דוד חיים בן רסה Rassa
יוסף בן רחל חילי
נתנאל בן שרה זהבה
יוסף בן סרח
נעמי בת אסתר
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ברכה בת מרים רחל

בתוך שאר חולי עם ישראל